

ALEX MIHAI STOENESCU

**PRELIMINARII LA
ASASINAREA LUI
NICOLAE IORGA**

**ROLUL ISTORICULUI
CONSTANTIN C. GIURESCU**

Cuprins

PREMISĂ	6
1. CONTEXTUL FENOMENOLOGIC AL APARIȚIEI CONTROVERSEI	7
1.1. O precizare de timp istoric...	7
1.2. Factorul conjunctural de la mijlocul Perioadei interbelice...	7
1.3. Cine erau principalii actori ai Controversei la momentul declanșării ei?...	10
1.4. Motivația personală a lui Constantin C. Giurescu și contextul profesional...	17
1.5. Preliminarii conflictuale și moment...	25
2. CONTESTAREA PROFESIONALĂ A LUI NICOLAE IORGA (1899 – 1926)	34
2.1. CONFLICTELE CU ISTORICI ȘI ERUDIȚI (1899 – 1908)	36
2.1.1. Conflictul de la Academie, 1899 - 1900. „Cazul Tocilescu”...	36
2.1.2. Controversa Iorga - Tanoviceanu...	55
2.1.3. Atacurile la reputație din 1908. „Cazul condottiere”...	64
2.1.4. Conflictul etnic și profesional cu bizantinologul Demostene Russo...	82
2.2. DISPUTELE CU LINGVIȘTII (1906 – 1923)	95
2.3. CAZUL MORMÂNTULUI 10 DE LA CURTEA DE ARGEȘ	105
2.3.1. Primele critici la Teoria țărănească a lui Nicolae Iorga...	105
2.3.2. Descoperirea Mormântului 10...	108
2.3.3. Impact epocal și relevanță târzie...	111
2.4. EXPRESIA „APOSTOLUL IORGA”...	114
2.5. UN SEMNAL DE ALARMĂ: “STUDENTUL FILOSOFIE” MIRCEA ELIADE!...	123

3. APARIȚIA STUDIULUI CRITIC O NOUĂ SINTEZĂ A TRECUTULUI NOSTRU DE CONSTANTIN C. GIURESCU

132

3.1. Elemente de conținut ale studiului O nouă sinteză a trecutului nostru...	133
3.2. Reacții de presă la debutul Controversei, în primul rând Arhivele Olteniei...	155
3.3. Atacul istoricului Dumitru Bodin...	165
3.4. Studiul din 1999 al istoricului Andrei Pippidi...	172
3.5. Atitudinea lui Nicolae Iorga la atacul lui C.C. Giurescu...	182

4. REACȚIA LA APARIȚIA ISTORIEI ROMÂNILOR A LUI CONSTANTIN C. GIURESCU

192

4.1. Atac, răspuns, contrar răspuns...	192
4.2. Strategia lui Nicolae Iorga...	221

5. TEMA DE FOND A LUI NICOLAE IORGA ÎN CONTROVERSĂ: REVIZIONISMUL ȘI PERICOLELE ASUPRA ROMÂNIEI

228

5.1. Poziția lui Nicolae Iorga față de “generația nouă”...	229
5.2. Alimentarea propagandei revizioniste maghiare, bulgare și ruse/sovietice...	243
5.3. Contextul de politică externă și internă în care s-a desfășurat campania antirevizionistă a lui Nicolae Iorga...	254
5.4. Din nou “soluția” unui Guvern Iorga?...	269
5.5. Continuarea bătăliei împotriva revizionismului...	271
5.6. Cazul Domanovszky...	277
5.7. Argumentele specialiștilor în Drept internațional...	294

6. REPREZENTAREA CONTROVERSEI ÎN ISTORIOGRAFIE. CALITĂȚI ȘI ABSENȚE.

301

6.1. Punctele istoriografice nevralgice ale Controversei...	301
6.2. Înțelegerea resorturilor sintezei lui Nicolae Iorga din stadiul Istoriografiei Evului Mediu...	312
6.3. Reconsiderările lui Constantin C. Giurescu...	318
6.4. Reflectarea istoriografică a Controversei...	322

1. CONTEXTUL FENOMENOLOGIC AL APARIȚIEI CONTROVERSEI

1.1. O PRECIZARE DE TIMP ISTORIC.

Omul de astăzi știe că după încheierea Primului Război Mondial a urmat o perioadă de două decenii până s-a declanșat al Doilea Război Mondial și că acel timp istoric a fost numit *Perioada interbelică* (1920 – 1939). Uneori apare și ca *Epoca interbelică*, pentru a i se sublinia o anumită importanță, deoarece s-au manifestat consecințe semnificative ale sfârșitului Primului Război Mondial (“Marele Război”, WW1) și procese politico-militare care au condus spre al Doilea Război Mondial (WW2). Contemporanii ei nu cunoșteau acest lucru, deși au existat voci lucide care au intuit intrarea într-o nouă conflagrație mondială (de exemplu, istoricii Geneviève Tabouis și John Bagnell Bury), dar nici ei nu știau când. Mai multe texte din Perioada interbelică ale lui Nicolae Iorga ne arată o înțelegere a cursului evenimentelor și, legat de evoluția acestuia, un efort pentru protejarea României în fața unor pericole naționale și statale. A depus acel efort **în baza notorietății**, a autorității sale profesionale și a influenței politice dobândite după constituirea statului național unitar numit convențional „România Mare”. Toate aceste atribute ale unei mari personalități au fost contestate în aceeași perioadă, iar adunarea lor într-o premisă arată că declanșarea în 1931 a *Controversei* nu a fost întâmplătoare.

1.2. FACTORUL CONJUNCTURAL DE LA MIJLOCUL PERIOADEI INTERBELICE

Ca premisă politologică supusă analizei istoriografice,

desfășurarea timp de 67 ani a *Controversei*, cu o anumită intensitate amplificată de evenimente politice, marchează în Istoriografia română și în istoria României declanșarea unui proces lent de scădere a credibilității și importanței socio-politice a lui Nicolae Iorga, fost reper și simbol național în anii Primului Război Mondial și ai desăvârșirii administrative a statului național unitar, în fața unei generații noi, proces de reflectare subiectivă a personalității savantului și care se termină într-un asasinat oribil. La analiza cauzalității de mediu rezultă mereu impresia că factorul conjunctural al *Controversei*, apărută exact în anul 1931, când Nicolae Iorga era prim-ministru, a fost într-adevăr politic. Dar, politic statal sau politicianist, partinic? Nu este același lucru. Istoricii Nicolae Iorga și Gheorghe I. Brătianu sunt și lideri de partid în sistemul democratic pentru care luptaseră în Primul Război Mondial. Apoi, în februarie – martie 1938, statul național unitar român există, dar regimul său politic devine dictatură, iar partidele politice – inclusiv al lui Nicolae Iorga și al lui Gheorghe I. Brătianu și Constantin C. Giurescu – sunt dizolvate. Situația naște și o altă întrebare legitimă: numirea savantului Nicolae Iorga în calitatea de prim-ministru a fost un capriciu al regelui sau a avut rațiuni de stat?

Mai întâi a circulat ideea că, prin constituirea politică a „României Mari” între 1918 și 1922/1923, s-a împlinit idealul generațiilor luptei pentru afirmare națională și s-a intrat într-o nouă etapă a națiunii, a statului și a scrierii istoriei sale, în care trebuie să acționeze alte forțe, alte generații. În 1916, Constantin C. Giurescu, Petre P. Panaitescu și Dumitru Bodin erau adolescenți; Gh.I. Brătianu și Al. Rosetti luptă pe front și sunt răniți; Ioan C. Filitti este ofițer, dar rămâne pe teritoriul ocupat, neadmițând să se despartă de biblioteca sa. Toți recunosc rolul important jucat de Nicolae Iorga în victoria finală. Toți se lansează profesional în deceniul al treilea (la Filitti, mai în vârstă, este o relansare) sub ocrotirea, dar și supravegherea ideologică a lui Nicolae Iorga. A fost suficient un deceniu – din care Regența, provocată de prințul Carol, durează doar 3 ani! – pentru ca grupuri de intelectuali să lanseze ideea unei noi crize morale, politice, statale, după cea economică, financiară și socială din 1899 – 1907, în care Iorga afirmase că există “pericolul să dispărem ca stat”! În Perioada interbelică, Nicolae Iorga este

considerat prin paradox parte contributivă a noii crize.

Atunci a venit o succesiune de evenimente politice (expresia zilei: „Au loc prefaceri“), așezată imagistic pe aceea idee a noii generații și a necesității schimbării, pe care însă istoricii o încadrează astăzi fenomenologiei involuției generale a statului român (sistem politic imperfect, eșec economic, slăbiciune militară, anomalii culturale) din Perioada interbelică: Lovitura de stat din 7 – 13 iunie 1930 răstoarnă regimul constituțional din România și îl așază pe Tron pe fostul prinț moștenitor Carol, care pierduse prin lege toate drepturile, generând un fenomen progresiv de concentrare a Puterii în mâna regelui și a camarilei sale, la care s-au asociat diferite grupări politice și culturale; sistemul democratic eșuează în România; regele Carol II, abia instalat, îi promite marelui istoric Nicolae Iorga postul de prim-ministru; istoricul Gheorghe I. Brătianu, membru al principalei dinastii politice românești, se desprinde din Partidul Național Liberal și formează propriul partid, la care se asociază istoricii Constantin C. Giurescu și Petre P. Panaitescu¹; la 18 aprilie 1931, Nicolae Iorga devine prim-ministru; într-un context de scăderi morale ale scenei politice (generate de lovitura de stat din iunie 1930), considerat lider influent și autoritar în mediul universitar și la Academie, iar acum și șef al Guvernului, Nicolae Iorga este atacat politic, dar și profesional pentru această „poziție dominatoare“; Constantin C. Giurescu publică în *Revista Istorică Română* (fasciculele IV/1931; I – II, III/1932) studiul critic „O nouă sinteză a trecutului nostru“, care nu poate fi detașat de reforma Învățământului în care Guvernul Iorga, numit și Iorga – Argetoianu (18 aprilie 1931 – 5 iunie 1932), suferă un eșec, stârnind nemulțumirea multor intelectuali; la 31 mai 1932, Nicolae Iorga își dă demisia din funcția de prim-ministru/președinte al Consiliului de Miniștri, invocând „greutățile bugetare“; substratul personal și profesional al *Controversei* este subordonat conflictului politic.

Urmează o perioadă intensă a dezbaterii mediatice asupra *Controversei* (1932 - 1938), apariția *Istoriei românilor* a lui Constantin C. Giurescu (1935), a lucrării *Mihai Viteazul* a lui Petre P. Panaitescu (1936) și a *Istoriei Românilor* a lui Nicolae Iorga și o

1 Vezi Sabina Cantacuzino, *Din viața familiei Ion C. Brătianu*, Vol. II, Ed. Albatros, București, 1996, pp. 245 - 246.

distanțare a inițiatorilor de subiect în interiorul unei perioade de trei ani (februarie 1938 – septembrie 1940), în care se instalează oficial Dictatura regală, la care aderă și Iorga, și Giurescu, și se desfășoară fenomenul public postconflictual de luptă a lui Nicolae Iorga pentru recuperarea imaginii sale profesionale și a influenței politice. În paralel, are loc o evoluție spre importanță, dată de influența directă exercitată de Italia fascistă (ideologic) și de Germania nazistă (politic), a curentului naționalist-creștin (democratic și antisemit) inițiat de Alexandru C. Cuza, continuat în acțiunea politică de mișcarea extremistă legionară (antidemocratică și antisemită), care îl declară pe Nicolae Iorga “trădător” al idealului național.

13. CINE ERAU PRINCIPALII ACTORI AI CONTROVERSEI LA MOMENTUL DECLANȘĂRII EI?

Vom selecta elementele biografice legate de *Controversă* din biografiile publice ale perioadei, pentru a surprinde ce și cât se știa despre ei înainte de instalarea Regimurilor comuniste. Practicile cenzuratorii ale Dictaturii militare (1940 – 1944), întinse și pe timp de război, și ale primului regim al Dictaturii comuniste (1948 – 1965) nu au permis analiza raportului între profilul biografic și cel profesional al principalilor actori ai *Controversei*, pentru a se depista eventualitatea unei legături cauzale. În prima perioadă a fost vorba de imaginea generală defavorabilă Democrației și personalităților democratice, iar în a doua de contestarea autorității profesionale „burgheze” și de inconvenientul ideologic al pregătirii lor profesionale la Universități din Occident. *Istoria românilor* devine *Istoria Republicii Populare Române*, atât Iorga, cât și Giurescu, fiind considerați, chiar dacă s-au opus unul altuia profesional și politic, reprezentanți în scrierea istorică ai „intereselor burgheziei”.

NICOLAE IORGA (1871 – 1940)

În 1931 avea 60 de ani. Se născuse la 5 iunie 1871 la Botoșani, ca fiu al avocatului Nicu Iorga și al Zulniei, născută Arghiropol.

În cercurile etniciste și ultranaționaliste de la pragul secolelor a fost acuzat că este un „străin“ (bulgar, grec, evreu), un „renegat“ (aromân, grec românizat) care folosește inadecvat și imoral discursul naționalist pentru afirmarea politică. În timpul activității publice a încercat în mai multe rânduri, prin articole sau lucrări, să demonstreze că originea sa este românească, iar ramura grecească din familie este de fapt aromână. Între 1881 și 1886, Nicolae Iorga urmează liceul la Botoșani, apoi între 1886 și 1888 continuă liceul la Iași. Îl termină ca premiant. Învăță greaca veche, latina, franceza și italiana. În 1888 se înscrie la Facultatea de Litere a Universității din Iași, unde, cu o dispensă de la Ministerul Învățământului, susține toate examenele într-un singur an. Nu începe cariera sa profesională ca istoric, ci ca literat: Absolvă Facultatea de Litere în 1890 cu specialitatea „Literatură franceză“. Este repartizat ca profesor de latină la Ploiești, dar nu se prezintă.

Între timp, primește o bursă de studii în Franța și se înscrie la *École Pratique des Hautes Études*, secția istorie-filosofie. Între 1891 și 1894, ca urmare a studiilor efectuate la Paris, Berlin și Leipzig, precum și a cercetărilor de arhive din Germania și Italia, se produce o cotitură decisivă în biografia lui Nicolae Iorga, hotărând să se dedice Istoriei. În 1894 revine în țară cu o colecție de aproape 10.000 de volume și documente copiate în arhivele din Europa. În 1894 este numit profesor universitar provizoriu și la 1 noiembrie își deschide cursul cu lecția „Despre concepția actuală a Istoriei și gena ei“, a cărei premisă era – un prim aspect important al originilor *Controversei* – faptul că informarea intelectualilor români despre curentele culturale din Apus este lentă, motiv pentru care sunt adoptate la noi teze metodologice care în Occident s-au consumat deja; nu mai sunt valabile, deci nu trebuie aplicate. După ce a cunoscut acele curente și a constatat situația din România, Nicolae Iorga va anunța că ceea ce prezintă este „concepția mea, adecă despre <<concepția actuală a istoriei>>“².

La 9 aprilie 1897 este ales membru corespondent al Academiei. În 1901, istoricul german Karl Lamprecht îi propune lui Nicolae Iorga să scrie volumele de Istorie a românilor din colecția de

2 N. Iorga, *Generalități cu privire la studiile istorice. Lecții de deschidere și cuvântări*, București, 1933, p. 3.

istorie universală *Allgemeine Staatengeschichte. Geschichte der Europäischen Staaten*. Strânge în continuare documente istorice, dar preocupările sale de sinteză sunt preponderent tot de literatură: în 1901 publică *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea (1688 – 1821)*. Din 1903 colaborează la ziarul *Sămănătorul*, iar în 1906 devine celebru printr-o manifestație naționalistă de la București îndreptată împotriva jucării unor piese de teatru în limba franceză. La 26 mai 1910 este ales membru titular al Academiei Române.

Va iniția și conduce mai multe publicații, între care cele mai importante vor fi *Neamul românesc*, *Neamul românesc pentru popor* și *Revista Istorică*. În timpul refugiului din Moldova (1916 – 1918) devine simbolul rezistenței naționale și cea mai populară personalitate română. După război (1921) inaugurează un curs la Sorbona și înființează Școala română de la Fonteney-aux-Roses, de lângă Paris. În 1929 este ales rector al Universității din București. În 1930 (re)publică lucrarea *Istoria Românilor și a civilizației lor*, de la care pornește *Controversa*.

CONSTANTIN C. GIURESCU

(1901 – 1977)

În 1931 avea vârsta de 30 de ani. Născut în 1901 ca fiu al istoricului Constantin I. Giurescu, a făcut studiile secundare și superioare (absolvite în 1922) la București. Doctor în litere și docent în Istoria românilor (1925), a profesat la Facultatea de Litere (transformată în Facultatea de Istorie) a Universității din București în perioada 1926 – 1948; a fost cursant al Școlii Române din Franța (1923 - 1925), în această carieră universitară fiind promovat de Nicolae Iorga.

Foarte importantă a fost filiația lui: tatăl Constantin Giurescu (1875 – 1918) fusese licențiat în Istorie și Geografie, cu cercetări în Arhive din Austria, profesor la diferite licee din țară între 1898 și 1908, apoi șef al Serviciului Arhivelor din Ministerul de Externe. Devine doctor în litere și membru corespondent al Academiei Române (1909), apoi conferențiar la Facultatea de litere din București (1912) și membru activ al Academiei Române (1914). În ultima parte a vieții scrie opere fundamentale pentru

Istoria românilor: *Vechimea rumâniei în Țara Românească și legătura lui Mihai Viteazul* (1915), *Despre rumâni* (1916) și *Despre boieri*, (publicată postum). A murit la 43 de ani neîmpliniți, când fiul său Constantin C. Giurescu avea 17 ani. Iorga va insinua că primele lucrări publicate de Constantin C. Giurescu au rămas de la tatăl său, din notele de cercetare și poate ca pagini deja formulate în procesul de creație a celor trei opere publicate. Constantin C. Giurescu l-a acuzat pe Iorga că nu a făcut nimic pentru ca tatăl lui să devină profesor membru titular de catedră la Universitate.

Constantin C. Giurescu publică prima sa lucrare de Istoriografie în *Revista Istorică* a lui Iorga („Considerații asupra istoriografiei românești în ultimii douăzeci de ani“, *Revista Istorică*, nr. 12, 1926, p. 137-185), unde făcea discret elogiul mentorului său, și susține teza de doctorat „Contribuțiuni la studiul marilor dregătorii în secolele XIV și XV“ (*Buletinul Comisiei Istorice a României*, nr. 5, 1926). Ține la Universitate cursul de „Instituțiile vechi românești“ (1926 – 1927), apoi un curs de „Istoria românilor“ (în anii universitari 1927 – 1931), iar între 1929 și 1930 un „Curs de introducere în studiile istorice (Metodologie istorică)“, ultimele două conținând idei și formulări diferite de cele ale titularului Catedrei, Nicolae Iorga. Decide să scrie și să publice o *Istorie a românilor*, considerând că sinteza principală a istoriei naționale trebuie să reprezinte noua situație a statului român, de după realizarea idealului național. Până în 1931 nu a avut profil politic.

PETRE P. PANAITESCU

(1900 - 1967)

În 1931 avea 31 de ani. La 17 ani este debutat de Iorga în *Revista Istorică*. Studiile superioare le urmează la București, iar între 1923 și 1924 studiază la Cracovia. În 1924 este la Școala română din Franța de sub conducerea lui Nicolae Iorga. Se specializează în relații româno-polone, aspect important al istoriografiei medievale românești, atât pentru elementele de context european, cât și pentru domnia lui Mihai Viteazul. Își ia doctoratul în Litere (Istorie) cu teza „Influența polonă în opera și personalitatea cronicarilor Grigore Ureche și Miron Costin“ (1925). Între 1927

și 1932 a fost conferențiar de istoria slavilor la Universitatea din București, iar între 1932 și 1941 a ocupat postul de profesor la aceeași Catedră. A fost ales membru corespondent al Academiei Române în anul 1934, adică în plină *Controversă*, cu referat al lui Nicolae Iorga.

În aprilie 1936 publică opera fundamentală *Mihai Viteazul*, lăudată de presă și de critici, dar atacată de Nicolae Iorga pentru „denigrarea” marelui domnitor. Lucrarea conținea afirmații categorice despre originea „străină” a lui Mihai Viteazul, afirmații menite vizibil a-l contrazice și irita pe Nicolae Iorga și care se dovedesc nefondate prin cercetarea istorică, dar reprezenta totodată prima expunere profesionistă a condițiilor sociale și economice complexe ale domniei marelui voievod. Argumentația sa explica de fapt resorturile statale, regionale și europene ale acțiunii politico-militare desfășurate de Mihai Viteazul, rolul și destinul său dincolo de povestea cronologică a faptelor.

Iorga îl consideră un istoric valoros, dar care s-a lăsat atras într-o „cabală politică” și, conjunctural, într-un atac nedemn la persoană. Va continua să-l publice în revista sa, ca om de știință, însă în contextul eșecului politic al partidului condus de Gheorghe I. Brătianu, sugerând că opiniile sale profesionale contrare sunt la fel de nefondate ca și demersul politic. În plus, spre deosebire de Constantin C. Giurescu, Iorga considera că Petre P. Panaitescu nu l-a „insultat”, ci a păstrat decența opiniilor. Petre P. Panaitescu este marele istoric român de după Nicolae Iorga și până la afirmarea marelui istoric Florin Constantiniu.

GHEORGHE I. BRĂTIANU

(1898 – 1953)

În 1931 avea 33 de ani. Fiu al lui Ion I.C. Brătianu, își dă bacalaureatul la Iași (1916), apoi este preluat de Iorga în coordonarea profesională, publicându-i și primul studiu în *Revista Istorică*. Încadrat ofițer în Armata română, este rănit în luptele de la Cireșoaia (la care a participat și Regina Maria). După război, Gheorghe I. Brătianu și-a luat licența în Drept la Universitatea

din Iași (1919), apoi licența în Litere la Sorbona (1921), a devenit doctor în filosofie la Universitatea din Cernăuți (1923) și doctor în Litere (istorie medievală), tot la Sorbona (1929). Predă la Catedra de istorie medievală a Facultății de Litere și Filosofie a Universității din Iași. În 1928 devine membru corespondent al Academiei Române, la propunerea lui Nicolae Iorga.

Publică *Recherches sur le commerce génois dans la Mer Noire au XIIIe siècle*, apreciată de *Royal Asiatic Society* ca operă importantă de Istorie Universală. Dar până în 1931 nu se remarcă în țară decât prin câteva studii și comunicări publicate de Iorga și nu are o activitate deosebită de Istoriografie. Opera sa substanțială apare în perioada războiului antisovietic (1940 – 1944), și ca o reîntoarcere la vocația profesională după o experiență politică neplăcută.

IOAN CONSTANTIN FILITTI

(1879 – 1945)

În 1931 avea 52 de ani. Urmează Facultatea de Drept la Paris, unde își ia și doctoratul (1904). Funcționează ca diplomat, iar în 1912 este transferat ca director în Ministerul de Externe. La început a fost preocupat de genealogia familiei sale grecești (împământenite de domnitorul Alexandru Ioan Cuza), apoi de istoria Perioadei domniilor fanariote, a intervalului 1821 – 1836 și a Perioadei Regulamentului Organic, pentru care a dat Istoriografiei române opere fundamentale. Remarcat, citat și lăudat frecvent de Nicolae Iorga în revistele sale, devine membru corespondent al Academiei Române (1915). Publică numeroase studii în *Arhivele Olteniei*, fiind considerat și un specialist în istoria acestei regiuni.

Deloc paradoxal, față de abordarea sa profesionistă și mereu echilibrată despre Istoria românilor, Ioan C. Filitti este cel mai lucid protagonist al *Controversei*, motiv pentru care, în plus de participarea alături de el la curentul reconsiderării Perioadei domniilor fanariote, Iorga va continua să-l publice și să-l citeze. Totuși, va cenzura unele pasaje din lucrările lui publicate sub egida Academiei. I.C. Filitti este unul dintre cei mai importanți istorici români, în primul rând pentru consecvența de a rămâne în cadrele

științifice ale Istoriei (motiv pentru care nu a avut popularitate), și în al doilea rând pentru multitudinea elementelor de noutate și de ipoteze istorice viabile prezente în opera sa. În al treilea rând, el rămâne, până la sinteza postbelică a lui P.P. Panaitescu, un etalon între *Teoria țărănească* a lui Iorga și *Teoria slavă* a lui Constantin Giurescu.

În *Controversă* au fost implicate și ale personalității, care au secondat, fie cu argumente domeniiale, fie cu aversiune proprie împotriva lui Iorga, curentul principal susținut de Constantin C. Giurescu și Petre P. Panaitescu. Mentalitatea devenită dominantă a unei „generații noi” naște și dorința de afirmare personală a unor istorici fără anvergură, și conflictul domeniial din cultură.

DUMITRU I. BODIN

(1904 – 1978)

În 1931 avea 27 de ani și tocmai devenise secretarul de redacție al *Revistei Istoric Române* și asistent, apoi conferențiar și profesor suplinitor al lui Constantin C. Giurescu. A urmat cursurile la Universitatea din București între 1927 și 1932 și a luat doctoratul în Istorie în 1942. A fost membru al Școlii române de la Roma între 1933 și 1935, cu contribuții, totuși modeste, la descoperirea și interpretarea unor documente italiene despre începuturile Epocii Moderne la noi. L-a atacat pe Iorga mai ales pentru considerațiile generale asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu. Bodin, născut în Oltenia, se va ocupa de îmbogățirea documentației asupra provinciei românești și va considera că Iorga minimalizează („mișcare”) „revoluția națională”, prin consecințe, a lui Tudor Vladimirescu, Bodin ignorând criteriile istoriografice aplicate de savant³. A polemizat cu Barbu Theodorescu, principalul biograf al lui Nicolae Iorga. Va susține o argumentație și o ofensivă publicistică împotriva ultranaționalismului, care îl vor viza și pe Nicolae Iorga, portofoliu cu care se va legitima politic în perioada comunistă.

³ „Mișcarea lui Tudor Vladimirescu, o revoluție pentru epoca noastră - și de fapt a fost o revoluție, o puternică și îndrăzneată revoluție, care nu și-a ajuns scopul din urmă și care, deci, n-a putut da măsura ei - n-a fost socotită așa de contemporani” [N.Iorga, *Izvoarele contemporane asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu*, O comunicare făcută la Academia Română (Ședința din 5 iunie), Ed. Librăriile “Cartea Românească” și Pavel Suru, București, 1921, p.III].